

ANTHROPOSOFICKÉ VŮDČÍ MYŠLENKY

POKRAČOVÁNÍ DRUHÉ ROZPRAVY: PŘEKÁŽKY A PODPORY SIL MICHAELOVÝCH V NASTUPUJÍCÍM VĚKU DUŠE UVĚDOMUJÍCÍ

Rudolf Steiner

Včlenění duše uvědomující do lidské bytosti způsobilo po celé Evropě také poruchu v zážitcích náboženského vyznání a kultu. Na rozhraní jedenáctého a dvanáctého století vidíme, jak se tato porucha už zřetelně ohlašuje tím, že se vynořuje „důkaz existence Boží“ (zejména u Anselma z Canterbury). Existence Boží měla být prokázána rozumovými důvody. Touha po něčem takovém se mohla objevit teprve, když zanikal starý způsob prožívat „Boha“ silami duše. Neboť to, co se takto prožívá, se nedokazuje logicky.

Někdejší způsob pozůstával v tom, že lidé duši vnímali inteligence bytostně působící - až k nejvyššímu božství; nový způsob přecházel k tomu, vytvářet si o „prazákladech“ vesmíru myšlenky intelektuálním způsobem. Pro první způsob platilo, že člověk měl v duchové oblasti, jež přímo hraničila s oblastí pozemskou, k dispozici síly Michaelovy, které duši vyzbrojovaly schopnostmi za silami myšlenkovými zaměřenými na okruh smyslový vnímat bytostně inteligence v kosmu; pro druhý způsob bylo teprve třeba vytvořit kontakt duše se silami Michaelovými. V oblasti kultické bylo činností Wicliffovou v Anglii (ve čtrnáctém století) až po vystoupení Husovo v Čechách na širém poli lidského náboženského prožívání otřeseno tak centrální učení jako učení o svátosti oltářní. Ve svátostném přijímání nacházel člověk spojení s duchovým světem, zprostředkované mu Kristem, neboť s Kristem se mohl svou bytostí sjednotit tak, že skutečnost smyslového sjednocení byla zároveň skutečností duchovou.

Vědomí duše rozumové (duše hlubšího cítění) bylo s to si představit toto sjednocení. Neboť tato duše měla ještě i o duchu i o hmotě ideje, které si byly navzájem blízké, takže bylo možné si myslit přechod od jedné (hmoty) k druhému (duchu). Ideje toho druhu však nesmějí být intelektualistické v tom smyslu, aby vyžadovaly navíc důkazy pro existenci Boží; musí to být ideje, které v sobě chovají ještě něco z imaginace. To umožňuje, aby se ve hmotě pociťovala činnost ducha, v duchu tíhnutí ke hmotě. Za idejemi *tohoto* druhu stojí kosmické síly Michaelovy. Považme jenom, *kolik* toho pro lidskou duši propadlo v té době nejistotě! Kolik z toho, co souviselo s jejím nejvnitřnějším, nejsvětějším prožíváním! Na jeviště dějin vstupují osobnosti, v nichž zazářila co nejjasněji podstata duše uvědomující, osobnosti, jejichž duševní rozpoložení je spojovalo se silami Michaelovými silou, jaká se u ostatních měla projevit až po staletích, Hus, Wicliffe a jiní. Vedeni v srdci hlasem Michaelovým uplatnili právo duše uvědomující povznést se až k uchopení nejhlubších náboženských tajemství. Cítili, že intelektualita, která se ujímala svého poslání spolu s duší uvědomující, musí být s to začlenit do oblasti svých idejí i to, čeho se za dávných dob dosahovalo imaginací.

Naproti tomu ono staré, historicky tradované postavení lidské duše už ztratilo v nejširších kruzích veškerou vnitřní sílu. Co se v dějinách označuje za zlořády v náboženském životě, to, čím se zabývaly velké reformní koncily v období začínající působnosti duše uvědomující, to všechno souvisí se životem těch lidských duší, které v sobě doposud necítily duši uvědomující, které ale v tradici dochované duši rozumové (duši hlubšího cítění) také už nemohly mít něco, co by jim dávalo vnitřní sílu a jistotu.

Dá se opravdu říci, že takové lidské historické prožitky, jaké se objevily na koncilech v Kostnici, Basileji, ukazují nahoře v duchovém světě, jak odtud proudí dolů intelektualita směřující k lidem, a dole oblast velké Země s duší rozumovou (duší hlubšího cítění), která už neodpovídá době. Mezi oběma se vznášejí síly Michaelovy; hledí na svět na své někdejší spojení s božskou duchovou oblastí, a hledí dolů na svět lidí, který žil kdysi právě tak v tomto spojení, ale nyní musel přejít do sféry, v níž mu Michael má z duchovna pomáhat, aniž by se s ním ale sám vnitřně sjednocoval. Toto úsilí Michaelovo, které je v kosmickém vývoji *nutné*, ale zprvu přece jenom znamená porušení rovnováhy v kosmu, zdůvodňuje, co lidstvo muselo v tomto období prožít i vzhledem k nejposvátnějším pravdám.

Nahlédneme hluboko do charakteristických rysů té doby, obrátíme-li zřetel na kardinála Mikuláše Kusánského. (Je možné si o něm přečíst v mé knize „Mystika na úsvitu novověkého duchovního života“.) Jeho osobnost je jako pamětní sloup upomínající na tehdejší dobu. Snažil se, aby došly obecného uplatnění názory, které nebojují v jakémsi blouznivém nadšení proti zlořádům ve fyzickém světě, nýbrž podle zdravého lidského rozumu vracejí to, co se vykojilo, do původních kolejí. Sledujme jeho působení na basilejském koncilu a také jinak v jeho církevním společenství; a uvědomíme si, že tomu tak je.

Je-li Mikuláš Kusánský takto cele nakloněn obratu ve vývoji, vyvolanému rozvojem duše uvědomující, vidíme na druhé straně, že projevuje názory, které zářivě uplatňují síly Michaelovy. Staví do své doby ony dobré staré ideje, které vedly duševní smysl lidí k rozvoji schopností pro vnímání bytostných inteligencí v kosmu v době, kdy Michael ještě spravoval vesmírnou intelektualitu. „Učená nevědomost“, o níž mluví, je druh chápání odehrávajícího se nad vnímáním zaměřeným na smyslový svět; chápání, které vede myšlení nad intelektualitu - nad obyčejné vědění - do oblasti, v níž člověk může uchopit duchovno sice v nevědomosti, zato ale v prožívajícím zření.

Tak je Mikuláš Kusánský osobností, která pociťovala ve vlastním duševním životě onu poruchu kosmické rovnováhy, způsobenou působností Michaelovou, a intuitivně chtěla přispět co nejvíce k tomu, aby tato porucha sloužila dobru a spáse lidstva.

Mezi tím, co se takto duchovně projevovalo, žilo v skrytu něco jiného. Jednotlivé osobnosti, jež měly smysl a porozumění pro situaci Michaelovu v kosmu, chtěly vypracovat síly své duše tak, aby získaly vědomý přístup do duchové oblasti hraničící s oblastí Země, tam, kde Michael rozvíjí své úsilí pro lidstvo.

Oprávnění k tomuto neobyčejnému úsilí si hleděly získat tím, že si navenek v životě, v zaměstnání i jinak počínaly tak, že jejich existence se nedala nijak odlišit od existence jiných lidí. Díky tomu, že tak plnily v docela obyčejném smyslu, s láskou své pozemské povinnosti, mohly obracet vnitřní síly svého lidství volně do charakterizovaného duchovna. Co činily v tomto směru, zůstávalo věcí jejich a těch, s nimiž se „potají“ spojovaly. Navenek se muselo zdát, že fyzické dění ve světě nebylo těmito duchovními snahami vůbec dotčeno. Ale všechno to bylo nutné, aby se duše dostaly do potřebného spojení se světem Michaelovým. Nešlo o „tajné společnosti“ v jakémkoli hanlivém smyslu, o aktivity, které vyhledávají skryté ústraní, protože se

štítí denního světla. Nýbrž šlo o lidi, kteří k sobě našli cestu a kteří, když k sobě našli cestu, se přesvědčili, že ti, kdo k nim patří, mají potřebné vědomí o poslání Michaelově. Ti, kdo takto spolupracují, nemluví pak o své práci před těmi, kteří by svým neporozuměním mohli leda rušit jejich úkoly. Je třeba mít na paměti, že tyto úkoly spočívaly v první řadě v působnosti v duchových proudech, které neprobíhají v rámci pozemského života, ale v sousedním duchovém světě, které však vrhají do pozemského života své podněty.

Je to odkaz na duchovní práci lidí, kteří žijí ve fyzickém světě, kteří ale spolupracují s bytostmi duchového světa; s bytostmi, které samy nevstupují do fyzického světa, nevtělují se v něm. Je to odkaz na hnutí, které bývá před světem označováno - často jen málo ve shodě se skutečnostmi - za „rosekruciány“. Skutečné rosekruciánství působilo plně ve směru poslání Michaelova. Pomáhalo Michaelovi připravovat na Zemi to, co chtěl připravit pro pozdější období jakožto svou duchovou práci.

Rozsah toho co se tím mohlo uskutečnit, posoudíme, když zvážíme toto: Obtíže, dokonce nemožnosti, které zakoušel Michael v úsilí, aby svou působností zasahoval lidské duše, ony obtíže, jak byly charakterizovány, souvisejí s tím, že on sám se nechce dostat svou bytostí do jakéhokoli kontaktu s fyzickou přítomností pozemského života. Chce setrvat v oněch souvislostech sil, které platily pro duchy jeho druhu a pro lidi *v minulosti*. Každý kontakt s tím, s čím se člověk *musí* dostat do styku vzhledem ke skutečnosti současného fyzického života na Zemi, by Michael *mohl* považovat jedinečně za znečištění své bytosti. Je tomu ovšem tak, že v obyčejném lidském životě duchovní prožívání duše ovlivňuje fyzický život na Zemi, a naopak zase tento život působí na duchovní prožívání. Je to zpětná působnost, která nachází jmenovitě výraz v náladě člověka a v jeho orientaci na něco pozemského. K takové vzájemně se prostupující působnosti různých vlivů dochází zpravidla - ne vždycky - obzvláště u osobností, které jsou veřejně činné. Proto byly zábrany brzdící Michaelovu působnost u některých reformátorů opravdu značné.

Obtíže vznikající z této strany přemáhali rosekruciáni tím, že udržovali svůj vnější život ve smyslu pozemských povinností naprosto oddělený od své činnosti spojené s Michaelem. Pokud Michael narazil se svými podněty na to, co některý rosekrucián pro něho v duši připravil, nebyl v žádném směru vystaven nebezpečí styku s něčím pozemským. K tomu nemohlo docházet, protože to, co rosekruciána spojovalo s Michaelem, bylo odděleno od pozemského života rosekruciánova oním zvlášť vytvářeným duševním rozpoložením.

Tak bylo úsilí prvních rosekruciánů *pro Michaela* cestou, jež na Zemi připravovala *jeho* nastávající pozemské poslání.

(Třetí rozprava bude následovat.)

V Goetheanu, 6. prosince 1924.

Další vůdčí myšlenky pro Anthroposofickou společnost, rozesílané z Goetheana (S odkazem na výše uvedené vylíčení druhé rozpravy: Překážky a podpory sil Michaelových v nastupujícím věku duše uvědomující)

1. V počínajícím věku duše uvědomující se chce intelektualita emancipovaná v člověku zabývat pravdami náboženského vyznání a kultu. Duševní život lidí tím nutně ztrácí dosavadní opory. Něco, co bylo do té doby duševně prožíváno v podobě působících bytostí, má být nyní logicky dokazováno. Liturgické obsahy, jež by bylo třeba uchopit v imaginacích, mají být uchopeny logickým úsudkem; dokonce by logický úsudek měl určovat jejich podobu.
2. To všechno souvisí s tím, že se *Michael* chce za všech okolností vyvarovat jakéhokoli styku se současným pozemským světem, do něhož *člověk musí* vstoupit; přitom by ale měl nadále provázet v člověku kosmickou intelektuální tu, jejímž správcem byl v minulosti. Michaelovy síly tím způsobují poruchu kosmické rovnováhy, *nezbytnou* pro další postup vývoje světa.
3. Usnadňováno je Michaelovi jeho poslání tím, že jisté osobnosti - praví rosekručníci - zařizují svůj vnější život na Zemi tak, že vůbec ničím nezasahuje do jejich vnitřního života duševního. To jim umožňuje vyvíjet v nitru síly, jimiž v duchové oblasti spolupůsobí s Michaelem, aniž se Michael dostává do nebezpečí, že by byl zapleten do současného dění na Zemi, což by pro něho bylo nemožné.